

2023.
szeptember 28.–
október 1.
Millenáris

kicsik-
nek
és
nagyob-
baknak

**Len-
gyel
prog-
ramok**
a 28.
Buda-
pesti
Nemzet-
közi
Könyv-
fesztí-
válon

BUDAPESTI
NEMZETKÖZI
KÖNYVFESZTIVÁL

LENGYEL
INTÉZET
BUDAPEST

INSTITUT
KSIĄZKI

Len-
gyel
prog-
ramok
a 28.
Buda-
pesti
Nemzet-
közi
Könyv-
fesztí-
válon

**A Bojtorjánmező lakói –
illusztrációs workshop
gyerekeknek**

2023. szeptember 30.
(szombat), 15.00–16.45
Zsibongó, Millenáris D épület

**A Bojtorjánmező
lakói
illusztrációs
workshop gyerekeknek**

A Bojtorjánmező szomszédságában álló ház egykor a Boszorkány lakhelye volt, jelenlegi lakói pedig különleges események szemtanúivá válnak. Valaki békává változik, a zoknikon fekete lyukak kezdenek nőni, egy titokzatos alak egy madzagra kötött felhővel sétál... **Grażyna Rigall**, a **Móra Könyvkiadó** gondozásában megjelent mágikus lengyel mesekönyv illusztrátora vezeti be a gyerekeket ebbe a varázslatos világba.

**A Lengyel Intézet
és a Lengyel
Könyvintézet
közös standja
számos kiadvány
kedvezményes áron!**

G10, Millenáris B épület, emelet

**Wacław Holewiński
és Wojciech Chmielewski –
felolvasással egybekötött
beszélgetés**

2023. október 1.
(vasárnap), 17.00–17.45
Európa Pont, Társalgó

**Wacław
Holewiński
és Wojciech
Chmielewski**

Bemutakozik **Wacław Holewiński**, akinek első magyarul megjelent könyve, *A Puttéba vezető út* után most legújabb életregényéről is kérdezzük, amely a valaha élt leggazdagabb lengyelről szól, valamint **Wojciech Chmielewski**, a rövidpróza lengyel mestere. Chmielewski elbeszéléseinek főhősei átlagos emberek, elveszettek, magányosak, a társadalom peremén élők. Gyakran képviselik az 1981-ben a kommunisták által bevezetett lengyelországi hadiállapot nemzedékét, akik a rendszerváltás után lépnek át a felnőttkorba.

A szerzőkkel
Zöldy Áron beszélget.
Felolvas:
Róbert Gábor színművész

Wojciech Chmielewski (1969)

– prózaíró, esszéista, irodalomkritikus, a Lengyel Rádiószínház rádiójátékainak szerzője. Varsói kötődésű, elismert regényíró. 2017-ben megjelent, *Belweder gryzie w rękę* című regényéért elnyerte a Cyprian Kamil Norwid irodalmi díjat. Ugyanabban az évben a Marek Nowakowskiról elnevezett, elbeszélés-írók számára alapított életműdíj első kitüntetettje. Kétszer is szerepelt az Angelus Közép-európai Irodalmi Díj jelöltjei között (2011, 2017). //

fotó Krzysztof Dubiel

Fordította: **Kellermann Viktória**

Az eredeti elbeszélés a szerző **Sylwia z Gibalaka i inne opowiadania** című elbeszéléskötetében jelent meg (Kraków: Arcana, 2023)

A fordító megjegyzése:

A varsói Gibalak napjainkban a Gibalski utcát és környékét jelöli, ahol nyoma sem maradt a harmincas évek futballpályájának vagy a második világháború után az újjáépülő város szegényeinek otthont adó barakoknak. Helyüket a kommunizmus idején panelházak vették át, a környék rossz hírű negyedévé vált. Mára a város egyik kedvelt, rendezett, központi részének számít.

Sylwia a Gibalakról

Wojciech Chmielewski

A régi környékén azóta is bujkál valaki, aki hosszú éveket töltött ott és azóta sem képes szabadulni. A Perec utcai erőműnél sétál a parkoló autók között, a nedves, keréknyomos aszfaltot nézi, aztán az ábécére pillant, ami évek óta a 13/19 alatt működik. Sokszor vett náluk citromos bambit, a járdán itta meg, elnézte közben a gettó szétlőtt maradványait, ahol egy nyitott lépcsőház piszkos falára valaki odafirkálta, hogy Sylwia a Gibalakról.

Néha elmerengett ott, a járdán, hogy ki lehetett az a Sylwia, de ritkán, csak egy pillanatra. Jobban lefoglalta az apjától való félelem, aki talán megint berúgott magában otthon, hogy aztán elkezdje kioktatni. Az üveges, vodkában úszó tekintetéből már érezte, csak az alkalmat lesi, hogy beleköthessen. Mindig ott volt az apja szemében, ahogy a külsejét, a haját vizslatta, aztán felbőfögött motyogva valami megjegyzést, ami mellé mindig járt némi erkölcsi tanulság.

Sylwia a Gibalakról, vagyis inkább ez a Sylwia a Gibalakról felirat évekig kísértett a falon. Túl magasan volt, csak az eső és a hó moshatta volna le, de egyik sem boldogult; bár talán nem is sima festékkel készült, hanem valami húgyba mártott ronggyal, mondjuk.

Az osztálytársai tudták, hogy a faterja keményen iszik. A haverjai karikatúrákat rajzoltak egy piásról, ő volt a padján hagyott képregények hőse. Az egyik ilyenben, kezében az elválaszthatatlan üveggel, rajta a „40% Rozsvodka” felirattal, valami ruszki rakéta eltérítésében vett részt meg egy Hold-expedícióban, a másikkban középkori lovagként rohamozta meg a Négy páncélos tankját, a Rudy-t.

Verekedett miatta eleget, nem bírta annyiban hagyni. Kék-zöld foltokkal járt haza, letépték a műszálas, kék iskolaköpenye zsebét, aztán odahaza, az otthon melegében, a bekapcsolt tévé mellett robbant a következő kioktatás. Meg ott volt még az a bioszos kurva is. Rászállt és azzal fenyegetőzött, hogy megismételteti vele a hatodikat.

– Jön! – ahogy a lépcső mellett őrködő srác elkiabálta magát, az osztály fegyelmezetten párba állt a labor előtt.

– Kikérem magamnak! – kezdett rá a nő. – Mi az, hogy „jön”? Ki jön? Valami haverotok?

És ugyanígy folytatta:

– Te idióta, hát nem érdekel, hogyan működik a saját szervezeted, hogy mi van benned? – általában nekünk esett, miközben a kávéját itta, három kanál cukorral, amit óra közben főzött hátul a szertárban. Csak úgy ragyogtak ilyenkor a vörös erek kétoldalt az arcán. A ráncos nyakán egy medál laffogott, egy korallelefánt, miniatűr arany hordszékkel a hátán.

Még mindig a környék utcáit járja, benéz a szegletekbe, a lépcsőházakba és a konténerekhez, áll a ház udvarán a Grzybowskán, ahol régen homokozó volt,

most parkoló. Sylwia a Gibalokról, akivel sosem találkozott. Mostanra már sokszor gondolt a lányra, unalmában elképzelte, milyen lehetett. Egy haverja a lépcsőházból azt mesélte, hogy ott, a Gibalakon, gyűlöltek a spicliket. Tudod, mit csináltak az egyikkel, aki kőpött a zsaruknak? Levágták a lábát. Késsel. Aztán meg tudod, mit? Megfojtották egy dróttal, és kész. A haverja hangosan felnevetett és a történet lezárásaképpen bedobta a cikket a lépcsőház üvegtéglái közötti résebe. Addigra egész komoly kupac gyűlt már össze, nézhette mindenki kedvére.

A Grzybowskián és a Walicówon, az aládúcolt tetejű bérházakban az idő úgy kavargott, mint a Varsovin-gyár füstje, ami barnás mocsokkal borította be a környéket. Újra és újra ugyanazokon az utcákon körözve időnként elképzelte magának ezt a Sylwiát. Biztosan piszkos harisnyát hordott, meg valami csúnya gyapjúsapkát. A haja zsíros volt, mert a Gibalak barakkjaiban csak hetente egyszer lehetett fürdeni, ha vizet forraltak a szenes bojlerben, vagy még akkor sem, mert mindenki részegen hevert valahol.

Sosem találkozott Sylwiával, sosem ismerte meg, nem is látta, pedig hiszen itt volt, itt élt valahol ezen a környéken, ami hiába tűnt látszólag olyan rendezettnak, hiába volt a Chłodnán könyvtár, volt templom, fülkében álló szentekkel, hiába rendelték jó nevű orvosok, mégis annyi minden rohadt itt. Rothadásszag áradt a pinceablakokat fedő rácsok mögül, ahová bedobálták az emberek a szemetet. Biztos valami döglött macska vagy patkány oszladozott.

Ha továbbment a Walicówon, volt ott még egy ábécé, a Keks. Leggyakrabban itt vette a vodkát az apja. A ragacsos nyári levegőben legyek és darazsak telepedtek a pékárura, a morzsás süteményre és a löncshúsrá. Csak itt lehetett Or-si üdítőt kapni: szénsavas víz volt, narancs ízesítéssel. Egymásra rakott rekeszekben sorakoztak az üvegek, az eladó adta ki őket, és ha valaki szerette volna, lepattintotta neki a kupakot a sörnyitóval, amit a sütemények csomagolásához használt zöld zsinórral az asztalhoz kötöztek. Mindez csak látszólag volt ilyen bonyolult, a közeli panelekben és a csodával határos módon megmenekült régi bérházakban élőknek nem tűnt annyira rettenetesnek. Ez volt az élet rendje, ahogyan az is, hogy a Sylwia a Gibalokról felirat évek óta ott áll két emelet magasan egy rég lerombolt ház lépcsőházában. Csak a szomszéd épülethez simuló fala maradt, mocskosan és foltosan. A lebontott épület helyén parkolót nyitottak, ez lehetett talán az első őrzött lakótelepen, mert hamarosan dülöngélő drótkerítéssel vették körbe, aztán felhúztak mellé egy hullámlemez bódét is. Az autók meg egyszerűen csak a sárban álltak, ami évről évre jobb esetben is hónapokig uralta a placcot.

A férfi, aki képtelen elhagyni a régi környékét, a Krochmalnán indul el a Żelazna felé. Az útkereszteződésben még állnak a háború előtti házak, őrzik az egykor vidám negyed emlékét. Mostanra az erkélyeket is elbontották a homlokzatokról, talán nincs is már rájuk szükség, nem történik túl sok minden erre: járnak az autók, gyerekek sétálnak a hetes általános felé. A sarkon cukrászda vacak fánkkal és eklerrel, talán csak a Gibalokról tér be néha valaki, hogy telegeye magát olajízű kókuszgolyóval.

Az apja általában csak a Keksig ment és vissza, ritkán keveredett a Krochmalnára, nem is érzett rá készletét. Egyszer látták a panel tövében a parkolónál; tél volt, szürke, steppelt kabátot és fehér sapkát viselt, a kezében szatyor üres sörösüvegekkel, hazafelé tartott, a zsebéből meg büszkén ágaskodott a borosüveg nyaka. Vastag műanyag talpú endékás bokacipő volt rajta. A Krochmalnán viszont nem sok vizet zavart, a lepattant cukrászdába meg nem volt muszáj járni.

A Żelaznára érve, az iskolától balra beépített telek, tizen-egynéhány éve bank működött az épületben. Annak idején a tengertől a Tátraig mindenki arról beszélt, mi történt itt. Szombat volt. A gyilkos besétált, mintha előző nap valamit ott felejtett volna. Biztonsági őr volt, beengedte a haverját, aztán elintézte a kollégát a szombati váltásból. A szennyvízakanába rejtették a holttestét. Utána agyonlőtték még a három pénztárosnót is, akik dolgozni jöttek szombaton. Összesen négy ember halt meg azért, hogy azok ketten kevesebb mint százezer zlotyt ellophassanak. Három ártatlan csaj, akiket Mariolának, Agnieszkának és Annának hívtak. Lehet, hogy ez az utca azóta rossz sorsra volt ítélve, hogy a háború idején, 1942-ben, a nagy transzport indulásakor itt húzódtott a gettó határa? A vérszomj valahogy el sem tűnt a Żelaznáról, csendben ott ólálkodott. Amúgy számára az egész városrész börtönnek tűnt. Mindenféle söpredék mászkált erre a Gibalak barakkjaiból, a részeg vagy másnapos apja még mindig itt keringett. Nem hagyták nyugodni, pedig már annyira szeretett volna megszabadulni az emlékeitől és végleg maga mögött hagyni ezt a helyet.

De mégis muszáj volt, muszáj volt ezeket az utcákat járnia, valami láthatatlan erő vonzotta ide, az kényszerítette arra, hogy újra- meg újra visszatérjen ezekhez a helyekhez és emberekhez, akiket még csak nem is ismert, mint ezt a Sylwiát a Gibalokról. Hiszen csak elképzelte ezt a csóró, leharcolt figurát, akit nem is akart volna megismerni. Még általánosban sem. Az a bioszos kurva biztos kipécézne magának egy ilyen Sylwiát. Ráparancsolna, hogy feletetés címszóval álljon ki az osztály elé, csak azért, hogy kicsit levezesse rajta a reggeli ideget.

– Nem tudsz te semmit, elégtelent adok, mert nem készültél biológia órára. Még mindig képtelen vagyok megérteni, hogy egy serdülő lány, mint te, miért nem akar arról tanulni, mi történik a szervezetében.

Belekortyol a kávéba. A korallelefánt kitartóan cipeli a hordszéket.

Sylwia bolyhos sötétkék pulóverére biztosítóúttal tűzték rá az iskola címerét, a csúnya, kockás bészszínű szoknya az anyukájáé volt, mielőtt átalakították; vastag pamutharisnyát és kopott műbőr orrú, fűzős kék vászoncipőt visel. Mozdulatlanul áll, aztán feszengve toporogni kezd, az egész osztály ezen szórakozik. A bioszos kurva a kávéjába kortyol és beírja az egyest a naplóba.

A lány visszamegy a helyére, az óra folytatódik. Az összetolt padokra felerülnek a szertárból előhozott preparátumok. Halott gyerekek úsznak a formalinnal teli üvegekben. Az egyik nagyobb, majdnem kitölti az üveget, a másik viszont szabadon úszik, olyan, mint az az itthon gyártott, egeres radír. Körülötte valami kis izék.

– Ma az ember magzati fejlődésével fogunk megismerkedni. Írjátok fel a témát.

Az apjának már nincs pénze se vodkára, se semmi másra. A szomszédaszony nem akart neki kölcsönadni, erre még a panel előtti parkolóba is lement és szaladgálni kezdett az autók között, mint valami őrült. A gondnokot kereste, akitől tarthat pár zlotyot egy kis üveg vodkára meg mondjuk két sörre. Azzal valahogy túlélné a következő éjszakát meg a reggelt, aztán majd meglátjuk.

A Walicówon álló rendőrkapitányság homlokzata annyira piszkos, mintha valaki szándékosan sárral fröcskölte volna be az egész épületet. Az utca másik oldalán egész sor nagy gesztenyefa áll, de alig jár arra valaki, a panel melletti parkolótól a kapitányságig ér a holtív.

Mit csinálsz te még itt? Mit keringesz a nagyanyád kabátjába kapaszkodva, hogy a 170-es buszmegállótól a Lesznón egészen idáig követed. Szatyrot cipel, mindig hoz valamit. A Hala Mirowskánál vagy a Rózycon vásárolt, mondjuk téli zoknit vagy Stachura-összest, a farmerborítós kiadásból, mert épp azt rakták ki, úgyhogy elhozta, még ha nem is tudta, mi az. Könyv. Kinek kellene ezek a könyvek? Lehet, hogy egyszer megszabadul ettől az egésztől, de egyelőre a Żelazna, a Prosta, a Jana Pawła II és az Aleja Solidarności jelölik a cellája határait. Benne ült, arra ítélve, hogy a múlton merengjen.

Aznap délután az apja eszméletlenül hevert a lépcsőn. A negyedik laktak, úgyhogy a szomszédok gyakran jártak arra, még ha három liftet használhattak is volna. Az iskolában másnap ökölrel ment neki a fiúknak, akik a szokásosnál is hangosabban röhögtek rajta. Vér folyt. A verekedésnek az arcán is ott maradt a nyoma, a szeménél az a talpas kereszt alakú sebhely.

Más napokon általában unatkozott az iskolában, a menza melletti zсібongónál ebédszag terjengett, bűdös klórszaga volt a klotyónak. Újra elolvasta a versikét, amit valaki tollal vésett fel gondosan az olajfestékekkel bemázolt ajtóra: „Az a ronda bűdös kurva a diribe botlott, az meg botját előkaptá, fejbebaszta jól ott.” A betűk már rég eltűntek, de az emlékeiben tovább éltek, előkúsztak az újabb és újabb festékretegek alól. Meddig még? Szívesen találkozna azokkal, akikkel valaha itt élt, ha nem is feltétlenül beszélgetne velük, de nyugodtan a szemükbe nézhet, hiszen az apját leszámítva nem volt semmi szégyellnivalója. De Sylwiával más a helyzet. Az órák után azonnal hazahúzott a Gibalakra és ennyit láttak belőle. Neki nem volt miért visszajönie.

Mostanra teljesen elveszett a gondolataiban. Miért ő? Hiszen jó gyerek volt. Csak egyszer tört el egy facsemetét, amit egészen a plébánia falához ültettek, mert annyira dühös volt. De ez a kis huligán csíny is csak elkekeredésében történt, mert átverte az a fölötté járó srác, aki neki ígérte a játék katonáit. Éppen azt gyűjtött, az Afrika Korpsra volt a legbüszkébb. Most viszont el sem hiszi, hogy emiatt kell itt bolyongania és szaglásznia a régi környékén.

Vagy lehet, hogy Sylwia miatt a Gibaláról? Rég nyoma sincs! A Gibalski elegáns utca lett Wolán, boldog polgárok lakják, akik telente az óvárosban sétálnak vasárnap és fűszeres forralt bort isznak, mint a németek, nyáron meg

Horvátországba, Montenegróba, Görögországba meg még mindenféle más meleg helyekre utaznak. Bár vannak, akik semmi pénzért nem adnák a balti-tengeri nyaralást. Sylwiát viszont nem találjuk köztük, ő képtelen lenne itt élni, túlságosan jól emlékszik a barakkra, ahol a családjával lakott, a viszkető érzésre a combján, amikor reggelente felhúzta a vastag pamutharisnyát és elindult iskolába a Gibaláról. Emlékszik a tetvekre, amik nagy feltűnést keltek az osztályban, legjobban a tanár nő hisztizett be tőlük, pedig hiszen egyszerű kis tetvek voltak. Nagy dolog! Le kellett vágni a hosszú haját, bekenték a fejét valami bűdös kenőccsel, aztán nejlonzacskót húztak rá. Így kellett volna visszamennie órára, de a nővérke megkönyörült rajta, és aznap Sylwia hamarabb ment haza a Gibalakra.

Fekete a fal a Walicówon, tele van golyónyomokkal, az utca túloldalán három omladozó bérház. Ezt a részt szereti a legjobban, beles a lakásokba, mondjuk egy nappaliba, ahol vastag gerenda tartja a mennyezetet, az ablak mellett meg ott áll a papagáj ülőrúdjá. A madár hatalmas és fehér, kitepték a farktollait, úgyhogy nem repülhet ki az ablakon és nem nézheti meg magának a körbezárt, lomos udvart és még magasabbról – az egész omlásveszélyes tömböt. A papagáj érthetetlenül rikácsol valamit.

A Żelaznán újra bűdös, barnás füst gomolyog. A 155-ös busz utasai magukba szívják a réseken át a jármű belsejébe hatoló mérgező gőzöket. A Berliet busz rázkódik és szökdecsel a Grzybowska kátyúin, nagy nehezen áll csak be a megállóba az új pénzverdénél. Iskolába tartó gyerekek sápadt arca, verejtékező halántékok, átizzadt atléták; valakinek jó párszor el kellett átkoznia a városnak ezt a szegletét, de az élet itt ettől még ugyanúgy folyik tovább.

De lehet, hogy jobb idők jönnek. Sylwia a Gibaláról befejezi az iskolát és egy életre elköltözik innen, aztán lebontják a Varsovint, meg amúgy a pénzverdét is. A lány elfelejti az osztálytársnőit és a bioszos kurvát nyakában a hordszékkal, valahogy még a barakk képe is elhomályosul majd, ahol a családjával élt, egészen más napok köszöntenek rá. A város egy messzi kerületébe költözik, látszik majd az ablakából a közeli Kampinos-erdő zöld fala, egészen más szint lesz, más világ.

Más levegő, gondolja Sylwia a Gibaláról, miközben a régi iskolája épületét nézi; valahogy kisebb, viccesebb. Véletlenül keveredik a Grzybowskára, el kellett valamit intéznie a Walicówon abban a jó nevű rendelőben. Teljesen más már az utca, de az iskola érintetlen maradt.

A férfi, aki még mindig itt lakik, megállt a kéménynél. Lehet, hogy azért nem tud innen tovább állni, mert gyűlöli magát, a múltját, meg még valakit, akire már nem is emlékszik igazán. Nézi a világos színű kabátot és piros lakkcipőt viselő nőt, ahogy az iskola melletti zebrán elsétálnak egymás mellett. Sylwia az, akinek a nevét valaha a régi zsidó bérház falára felírta valaki.

Wacław HOLEWIŃSKI (1956) – a Varsói Egyetemen végezte jogi tanulmányait. Az 1982-ben alapított Przędświt Kiadó társalapítója, 1989–2001 között vezetője. 2016 óta a Lengyel Rádió kettős csatornájának irodalmi főszerkesztő-helyettese. Tizennégy regény, egy elbeszélés-, illetve egy drámakötet szerzője. *Opowiem ci o wolności (Mesélek neked a szabadságról)* c. regényéért elnyerte a Józef Mackiewicz irodalmi díjat. *Pogrom 1905* című könyvéből televíziós sorozat készült. A Lengyelország Újjászületése Érdemrend Lovagkeresztjével (2008) és a Gloria Artis Kultúráért Érdemrend bronz fokozatával (2022) tüntették ki.

Magyarul *A Puttába vezető út* című műve olvasható. Legújabb életrajzi regénye Karol Jaroszyńskiról, a valaha élt leggazdagabb lengyelről szól, aki 1909-ben 774 kg aranynak megfelelő pénzüsszeget nyert Monte Carlóban. //

fotó Radek Zawadzki

Árnyék voltam, árnyék maradtam

Wacław HOLEWIŃSKI

// részlet //

1909... Pius pápa ebben az évben avatta boldoggá Jeanne d'Arc-ot, ekkor mutatták be az Elektrát, Lwówban (Lembergben) létrejött az Önkéntes Tátrai Mentőszolgálat, von Bülow elhagyta a német kancellári posztot, az olaszok és az oroszok pedig aláírták a Racconigi szerződést¹, amelyet egyébként az olaszok csakhamar semmibe vettek.

És ő? Az az év mindent eldöntött. Egész élete megváltozott abban az évben... Elmosolyodott, mert az jutott eszébe, hogy talán kérvényezhetné anyakönyvi kivonatának kijavítását. Lehet, hogy ez volt az igazi születési dátuma?

Fúj még egy utolsó füstkarikát szivarjából, aztán megfordította ujjai között. Fonseca. Kötődött ehhez a márkához, a dohányához, cédrusos illatához.

Az isten akarta. Szerette ismételni ezt a bölcsességet; hiszen ha más lenne a helyzet... Lehunyta a szemét.

Monte Carlo. Az alig néhány éve épült Hermitage Hotelben szállt meg. Elfárasztotta az utazás, az alvás nélküli éjszaka. Kiment a teraszra, és hosszabb ideig ott álldogált. Olyan érzése volt, hogy a tengeri só szemcséi lerakódnak a bajuszára. Kopogásra figyelt fel. A szobapincér hozta fel a csomagokat. Ő megmutatta neki, hova állítsa az útításkáját. Utasította, hogy vasaltassa ki a világos öltönyét. És egy fehér inget. A tükör mellé odakészített egy fekete csokornyakkendőt, amelyet este akart föltenni magának.

Fáradtnak érezte magát. Szinte azonnal elaludt. Nem zavarta az utcai zaj, de egy vagy talán két óra múlva kifejezetten frissen ébredt fel. Több napja valamiféle nyugtalanságot érzett. Nem nagyon tudta, mi lehet az oka.

Lement az étterembe. Kis ideig nézelődött, helyet keresve, de minden asztal foglalt volt. Az egyik ablaknál ketten ültek – a férfi többé-kevésbé vele egyidős, a nő bizonyára öt, hat évvel fiatalabb – észrevették, hogy nem talál helyet, intettek neki, hogy üljön melléjük. Odament, megköszönte az invitálást, bemutatkozott. Franciául beszéltek, idegen akcentussal, de nem volt abban semmi különös, mivel Stockholmból érkeztek.

Eleonora Gyllenborg grófnő és fivére, Magnus valamilyen híres költő² leszármazottai voltak – tudták sajátos büszkeséggel. Nevetve bocsátották meg asztaltársuk műveletlenségét.

– És ön, monsieur Jaroszyński?

Letették evőeszközeiket, és várták a választ.

Ő elnevette magát. Bizonyára gazdagabb volt a svédeknel. Viszont műveletlenebb. Annak, ami a fejében volt – ezt régen elhatározta – elégnek kell lennie. Fivérei afféle Tűzmadárnak tartották, amit hajlamos volt elhinni. Színes pávafarok.

Elkezdett Kijevről mesélni.

– Oroszország? – Magnus határozott érdeklődést mutatott asztalvendégük szülőhelye iránt, ő pedig magyarázni igyekezett a város bonyolult történelmét a maga kulturális és nemzetiségi sokszínűségével. A svéd testvérpár nem igazán értette, miért hangsúlyozza, hogy ő nem orosz, hanem lengyel. Nem tudni, miért kezdett mesélni a felkelésekről, különösen az utolsókról, a közel ötven év előttről.

A két svéd figyelmesen hallgatta.

– A történelem ismer olyan népeket, amelyek elpusztulnak, és csak – Eleonora mintha kissé megingott volna, láthatóan nem akart kellemetlen helyzetet okozni. – Amelyek csak – ismételte meg – múltnak tekinthetők. Aragóniai Királyság...

Ő közbevágott, nemet intett a fejével.

– Ez rossz példa. Aragónia unióra lépett Kasztíliaival. Csak ennyi.

– És Lengyelország Oroszországgal nem?

Eleonora ignoráns volt, biztosan olyan, mint a lakosság többsége Svédországban, abban a furcsa országban, ahol évek óta béke uralkodott.

– Némelyek ugyan azt mondják, hogy bizonyos népek nem szolgálnak rá a saját államiságra, de a lengyeleknek biztosan lesz saját államuk – szolt a meg-ingathatatlanak szánt válasz.

Ebben biztos volt. Talán az anyja oltotta bele ezt a meggyőződést? Néha arra gondolt, hogy talán az apja ellenére tette. Hiszen az apja... Ki tudja? Talán szégyenkeznie kellene miatta? Lengyel birtokok felvásárlása, amelyek a felkelés után idegen kézbe kerülhettek volna? Nem apja volt az egyetlen. Igaz, nem sokan kaptak a felvásárláshoz cári engedélyt. Soha nem kérdezte erről az apját. Nem ítélte el, mert hát hogyan tehetné volna? Egyébként apja leülte a magáét a kijevi börtönben.

Odament asztalukhoz egy pincér, hogy felvegye a rendelést. Megkérdezte, milyen bort óhajtanak. Eleonora tanácstalanul széttárta a kezét. Ő erre Corton Bourgogne Romanée-Conti márkát ajánlott. Magában elnevette magát; az volt az érzése, hogy imponálni akar asztaltársainak. A társadalmi helyzetével, gazdagságával, azzal, ahogyan a pénzt szórja.

Magnus rábólintott a rendelésére. Tekintetében nem látszott semmi olyasmi, ami arra utalt volna, hogy értékeli a gesztusát.

– Játsszani jött, uram? Első ízben van itt?

Ő igent is, nemet is intett a fejével. Igen, játszani akart, de Monacóban másodszor jár. Korábbi látogatására nem szívesen emlékezett. Kész katasztrófa volt. Eljátszotta utolsó frankját is. Sőt, még váltót is ki kellett állítania adósság fejében. Fivérei küldtek neki pénzt, így mentették meg a bőrét.

A pincér töltött a poharába, megvárta a kóstolást. Ő jóváhagyóan bólintott, s amikor a testvérpár poharai is telve voltak, a sajátját arca magasságába emelte. Egy pillanatig elgondolkodott, hogy mondjon-e tósztot. Azt, amelyik eszébe jutott tréfásnak találta.

– A költészetre!

Elnevelték magukat. Eleonora, mi tagadás, tetszett neki: szép telt szája és nagy világoskék szeme volt.

A maga részéről őzsültet rendelt, s amikor hosszas várakozás után megkapta, lassan ette, élvezte diós ízét.

Mesélni kezdett bátyja sikereiről és saját, a cári udvarhoz kötődő kapcsolatairól. Maga sem tudta, miért beszél minderről. Talán azt akarta, hogy magasabba értékeljék, mint ő értékelte saját magát? Vagy talán, – gondolta annyi év után – ösztöne parancsolta, hogy csizmában jelenjen meg a gazdagok társaságában?

Megbeszélték, hogy este találkoznak a kaszinóban. Eleonora búcsúzóul – ő csak akkor vette észre, amikor felálltak, hogy szinte egyformán magasak – kacéran rámosolygott.

– Feltétlenül nyernie kell majd, kedves Karol, az a bor igazán kiváló volt.

Tehát Eleonora mégiscsak értékelte a bort. Válaszul bólintott, és megígérte, hogy igyekezni fog.

Felment a lakosztályába. Gondolatban visszatért Kijevbe, első iskolájába. Maga előtt látta az eloroszosodott német Alekszij Fjodorovics Tuttit, aki elszántan igyekezett fejükbe verni a matematika szabályait. Neki éppen ezzel a tanárral, ellentétben a többivel, nem volt semmiféle problémája. Ám időről időre ő is rászolgált a nádpálcás tenyeresre. Egyszer ösztönösen elhúzta a tenyerét, mire Alekszij Fjodorovics előre lendült, és kis híján elesett. Viselkedéséért akkor számpapdába ültette a tanár, de osztálytársai csodálták.

– Geroj Palyjak. A hős lengyel. – Még legnagyobb ellensége, Jura Szavickij is elismerte, hogy van, amiben egyenlők.

Átöltözött, zakója belső zsebébe egy köteg százfrankost helyezett, fogta elegáns sétatálcáját, és lement.

A maître d'hôtel meghajolt előtte, és megkérdezte, ismeri-e az utat. Ő erre elmosolyodott, a kaszinó két lépésre volt a hoteltől.

Gyorsan zsetonokra váltotta pénzét. Körbenézett a teremben, új ismerőseit kereste tekintetével, de sehol nem látta őket. Átment a másik terembe, de ott sem találta a testvérpárt. Megállt a rulett asztal mellett. Nem kellett sokáig várakoznia. Egy kövér német, vállát megrántva, közölte, hogy vége, mára vége. Ő ekkor elfoglalta a német helyét, és elkezdte rakni a tétjeit. A kilencesre, huszonhetesre, harmincegyesre. Aztán szemügyre vette a többi hét játékos. Hárman kifejezetten idősebbek voltak, ötvenhez közelítettek, ketten többé-kevésbé vele egyidősek, az utolsó kettő kétségkívül fiatalabb. Arra gondolt, hogy ez utóbbiak fognak először kiesni a játékból.

A krupié megpörgette a kereket. Vesztett. Az egyik fiatal játékos oszlopba rakta maga mellé a nyereményét. Ő másodszor is vesztt. Arra gondolt, hogy a következő kör nem végződhet úgy, mint a korábbi. Csakhogy a harmadik és negyedik pörgetés sem hozott neki sikert.

Finom érintést érzett a vállán. Eleonora hajolt a füléhez.

– Úgy volt, hogy nyerni fog, kedves Karol.

– Most már, hogy itt van, elkezdek nyerni – ígérte, és ugyanazokra a számokra tett, mint először.

Nyert. Egyszer, még egyszer, de aztán megint elkezdett veszíteni.

Megfordult, és a grófkisasszonyt egy másik asztalnál pillantotta meg. Eleonora a fivére mögött állt, de tekintete a terem többi részét pásztázta. Amikor meglátta őt, csábmosolyt küldött neki. Biccentett feléje.

Megduplázta zsetonjait, amelyeket más és más számokra tett. És minden megváltozott. Egymás után csak nyert. Ahogy sejtette, először a két fiatal esett ki. Helyüket más játékosok foglalták el, aztán újabbak jöttek, végül már senki sem játszott azok közül, akikhez eredetileg odaült. Két óra múlva asztaluk mellett egyre több kíváncsi gyülekezett. Hallotta az érdeklődők beszélgetésének könnyed zaját. A többség egyértelműen neki szurkolt.

Egy pohár fehér bort kért a személyzettől. A következő körben nem tippelt. A krupié csodálkozva nézett rá, de ő csak biccentett.

– Fin du jeu?³

– Non, non. – mutatott rá a poharára.

Aztán megint egyfolytában nyert. Nem fordult hátra, de tudta, hogy a svéd grófnő mögötte áll. A zseton oszlopok egyre csak nőttek. Aztán tapsolást hallott.

A krupiéhez odament a kaszinó igazgatója, valamit súgott a fülébe. Ő mindjárt ráismert az igazgatóra. Akkor, három éve ez a döllyfős férfi úgy kezelte őt, mint egy kupac szemetet. Az volt a benyomása, hogy az igazgató is megismerte őt.

Megint tett, és újra nyert. A szomszédos asztalok elnéptelenedtek. Ő játszott és a kaszinó, ő és a kaszinó. Senki más nem számított. Abba kellene hagynia ezt az örületet, és kimenni győztesen, de tudta, hogy ezt nem teszi meg. Néhányszor vesztett, de amikor úgy festett, hogy a szerencsés licitálás a végéhez ért, óriási összeget tett a tizenhármásra, ez volt a születésnapja. És nyert. Aztán kockáztatott kétezer frankot, igen, igen, villámgyorsan átváltotta a zsetonok értékét bankjegyekre, és a huszonkettő és huszonhárom közé helyezte.

Ez már tapsorkánt váltott ki.

Nézte az igazgató arcát, igyekezett felidézni a nevét, a nyelve hegyén volt: Ettine, Ebimee, Estinne... Az eszébe jutott nevek közül azonban egyik sem volt az igazi. Látta a másik arcán lecsorgó izzadságcseppeket. Nyereménye lassan katasztrófát jelentett a kaszinó számára. Valaki felkiáltott, hogy itt évek óta nem nyert senki ennyit, hogy ez irreális, nem valóságos. Neki magának is úgy tetszett, mintha álom volna az egész. De folyton azt érezte, hogy játszania kell.

Eleonora keze megnyomta a vállát. Ő finoman viszonzta a szorítást, de csak akkor fordult meg, amikor újra bort rendelt. Az volt a benyomása, hogy az jobb az előzőnél. Jó ideig szájában tartotta az italt, aztán lenyelte, és ötvenezer frankot tett fel a piros tizennyolcasra. Lehunyta a szemét, nem nézte, csak hallotta a rulett keréken egyik rekeszből a másikba pattogó golyó hangját, aztán már csak a kiáltások következtek.

Kétmillió frankot nyert azon az éjszakán, kifosztotta a kaszinót. Nyereségét átszámolta rubelre. Millió. Az annyi, mint... annyi, mint... nem akarta elhinni, pedig igen... közel nyolcszáz kiló aranya volt.

Fölállt az asztaltól. Szétosztotta a borralalót a személyzetnek. A körülötte lévőkhöz gratulálni akart neki, váltani vele pár szót, megérinteni őt, mintha egy ilyen érintés átvinné rájuk a nyereségnek legalább egy morzsáját. Tekintetével megkereste a grófnőt: fivérével állt bizonyos távolságra. Alkoholt ittak, bizonyára erősebbet a bornál. Odament hozzájuk.

– Ön ma legendává vált, kedves Karol. Ha nem láttam volna, soha nem hinném el – hajtott fejet előtte Magnus Gyllenborg. – Ön előtt valószínűleg senki sem hajtott végre ilyesmit...

Nem volt igaza. Évekkel korábban olvasott valami amerikaiáról, vagy angolról? Eszébe jutott az illető neve: Charles Wells. Ma ő is majdnem annyit nyert, mint az a Wells. A kaszinó vezetősége akkor állítólag csalás után kutatott, de semmit sem tudtak bebizonyítani. Azon gondolkodott, hogy őt is gyanúsítani fogják-e.

Váltott még néhány mondatot a testvérpárral. Odament hozzá a kaszinó igazgatója. Nehezen bár, de udvariasan gratulált neki, aztán meghívta őt a milliomosok szalonjába. Erről a helyiségről a közönséges játékosok csak álmodhattak.

– Az urak már várnak önre.

Elnézést kért a testvérpártól, és elköszönt tőlük. Eritine – mégiscsak eszébe jutott az igazgató neve – diszkrétan kinyitotta előtte az ajtót, előre engedte őt, majd bejelentette:

– Uraim, íme a vendégük, Karol Jaroszyński.

Igen, ez a találkozás belépőt jelentett számára egy másik világba. Huszonhárom férfi. Az elit, a gazdagok között is a leggazdagabbak. Számukra ő csak egy idegen volt, egyúttal azonban olyan valaki is, akinek esélye van arra, hogy majd közéjük tartozzék. Gratuláltak neki a nyereséghez, udvariasan szót váltottak vele, meghívták őt a lakásukra, névjegykártyát nyújtottak át neki. Ő pedig az összes nevet megjegyezte.

Itt nem olyan bort ittak, mint amelyet az asztaloknál szervíroztak. A Corton Bourgogne Romanée-Conti, amellyel imponálni akart a két svédnek, ebben a társaságban senkire sem tett különösebb hatást. Meg kellett ezt tanulnia, de azt tudta, igen, már ekkor tudta, hogy ezt a tudást könnyedén fogja elsajátítani.

Érezte, hogy nem illik sokáig a teremben maradnia. Hogy jó benyomást keltve, titokzatosnak kell az urak emlékezetében maradnia. Kicsit hosszabban beszélgetett egy a társasághoz tartozó lengyellel, Mikołaj Potockival.⁴ Elmondta neki, honnan származik, hogy birtokai közé tartozik Antopol, Sawczyn, Krzyżopól, Wapniarka, hogy részese-e cukorgyárakban, egy cukorfinomítóban és gránit bányában. Ennyi elég is volt, tudta, hogy a vele kapcsolatos információk szétterjednek, mint körök a vízen.

Potocki említést tett, megszépítve az információt egy ügyes bonmot-val, a párizsi Mickiewicz szobor építésével foglalkozó újonnan alakult bizottságról, minthogy ő is tagja volt.

Ő erre megfelelő nagyságú adományt ajánlott fel.

Átment a hotelbe. Rendelt a szobájába egy üveg konyakot és két poharat. Drága, de nem a legdrágább konyakot. Már semmit sem kellett bizonyítania. Sem magának, sem másoknak.

Kiült a teraszra, arcán érezte a felkelő nap sugarait. Egy pillanatilag próbálta a sugarakat nézni, de zajt hallott az ajtó mögött. Kinyitotta, és beengedte Eleonorát a szobába.

Konyakot töltött a poharakba. Beleszagolt, pici kortyot vett a szájába. A Martell Chanteloup egy sor gyümölcs zamatát érezte. Őszibarack, sárgabarack, füge illatát. De méz és dió illatát is. Nem beszélgettek. Ő levette Eleonora nyakáról az aranyláncot, segítette szétkapcsolni a ruháját. A lánynak szép válla volt pici anyajeggyel bal melle alatt. Női izzadság és jázmin parfüm illata áradt belőle.

Úgy szerelmeskedett Eleonorával, mint egyik korábbi szeretőjével sem, s amikor befejezték, arra gondolt, hogy mostantól le kell ráznia magáról a nőket. És hogy már egy nő kegyeit sem kell keresnie. Bár ez nem bizonyult igaznak.

1 Racconigi szerződés: 1909-ben aláírt orosz-olasz szerződés, amelynek legfőbb törekvése a balkáni *status quo* fenntartása volt.

2 Gustaf Fredrik Gyllenborg (1731–1808) – svéd gróf, költő. A svédországi felvilágosodás egyik vezető képviselője volt. A Svéd Akadémia tagja.

3 Fin du jeu? – vége a játéknak? (fr.)

4 Mikołaj Szczęśny Potocki (1848–1921) gróf, 1909–1911 között tagja a párizsi Mickiewicz szobor építésével foglalkozó bizottságnak. Egyik alapítója volt a Párizsban 1910-ben alakult Lengyel Irodalmi-Művészeti Társaságnak. Egymillió frankot adományozott a párizsi lengyel emigránsok iskolájának felépítésére. Az I. világháború alatt a Franciaországban Megsebesült Lengyeleket Megsegítő Társaság elnöke volt.

Fordította: Szenyán Erzsébet

Részlet **Wacław Holewiński** **Cieniem będać, cieniem zostałem** című regényéből (Warszawa: Lira, 2023).

Katarzyna Ryrych

A Bojtorjánmező lakói

Illusztráció: Grażyna Rigall

A Bojtorjánmező szomszédságában álló ház egykor a Boszorkány lakhelye volt, jelenlegi lakói pedig különleges események szemtanúivá válnak. Valaki békává változik, a zoknikon fekete lyukak kezdenek nőni, egy titokzatos alak egy madzagra kötött felhővel sétál...

Katarzyna Ryrych mágikus történetei izgalmas világokat nyitnak meg kicsik és nagyok előtt egyaránt. A Bojtorjánmező lakói 2017-ben elnyerte a lengyelországi IBBY-díjat (International Board on Books for Young People) és az év legjobb gyerekkönyve lett.

A mesekönyv magyarul a Móra Könyvkiadó gondozásában 2023 februárjában jelent meg, dr. Pászt Patrícia és Borzon Dániel fordításában. //

MÓRA
KÖNYVKIADÓ

Sopen nagypapája

Katarzyna Ryrych

Amikor új fiú költözött a szüleivel közvetlenül a Bojtorjánmező melletti házba, minden fiú örült, hogy új focista érkezett. Mert tizenegyen voltak az udvaron, és sehogy sem lehetett őket igazságosan két csapatra osztani. Persze mindig lehetett valaki bíró, de ennek általában verekedés lett a vége, mert miféle élvezet az, füttyülni és ordibálni, miközben amúgy is mindenki panaszkodik, hisz jól ismert a mondás – szemüveget a bírónak!

Így hát a fiúk a grundról a padon és a járdaszegélyen ülve (a porolón mindig a kislányok ültek, ahol egyetlen, magára valamit is adó focista sem foglalt volna helyet), figyelték, ahogy a kocsiból egymás után hordják ki a szekrényeket és szekrénykéket, dobozokat és dobozkákat, a legvégén pedig... egy fekete zongorát. Így azonnal világossá vált, hogy az új fiú egyik csapatot sem fogja erősíteni.

– Hát, ez király! – sóhajtott a legidősebb fiú, mire a zongora felpattintotta fekete fedelét, és megmutatta billentyűit, akár egy fogait vicsorító kutya.

– Jól van, lelépünk – döntött a legkövérebb fiú. Körbenézett a többiekén, és rámutatott a legkisebbre. – Ma pedig te vagy a bíró.

Azért mondta ezt, mert egy pillanatra azt hitte, hogy a kissrác szemében érdeklődés csillant, amikor a zongorát lecipelték a teherautóról.

Eközben a saroklakásban, amelynek három ablaka a Bojtorjánmezőre nézett, a fiú kipakolta a kottáit és a könyveit, egy külön dobozból pedig kivette a nagypapa fényképét, és közvetlenül a zongora fölé akasztotta.

Azután kinézett az ablakon.

A Bojtorjánmezőről fiatal levelek friss, szúrós illata szállt, a szél lágyan susogott, és olyan gyönyörű volt minden, hogy a fiú elszomorodott.

– Nagypapa... – suttopta, és felnézett az égre. A kis felhők gömbölyűek voltak, mint a nagypapa pipájának füstkarikái. – Nagypapa...

Az ablak alatt zizzent valami, és átszaladt a levelek között. A fiú megfordult, kinyitotta a zongorát, és játszott néhány taktust. Az ablakon túl, közvetlenül a kis ház mellett álló öreg diófa ágáról egy madár válaszolt neki félénken.

És amikor a nagypapa sebtében rákacsintott az unokájára, a fiú szíve megkönnyebbült.

Délután kiment a ház elé, és látta, ahogy a fiúk két csapatra oszlanak a grund közepén, de vagy nem vették észre, vagy nem akarták őt észrevenni. Így aztán csendben visszafordult. Ment maga elé nézve, a kockaköveket számolva a járdán, és annyira elgondolkozott, hogy észre sem vette a szemből jövő idős nénit.

– Bocsánat! – mondta.

A néni elmosolyodott.

– Az új lakó? – kérdezte, a fiú pedig bólintott.

– Ott lakom, ahol az a nagy erkély van.

– Tudom. – Figyelmesen megszemlélte az erkélyt. – Ott... állt egy faláda.

A fiú ismét bólintott.

– Apa levitte a szemébe.

– Az nem jó – szólt a néni. – Vissza tudnád tenni?

A fiú elszaladt a szemetes felé, és egy pillanat múlva megjelent a dobozzal.

– Ez valami fontos holmi? – akart megbizonyosodni, a néni pedig nem cáfolta meg.

– Ez Nagypapa hálószobája – magyarázta.

Kivett belőle egy kék-fehér pokrócot, és gondosan kirázta. A fiú megremegett, mintha tűt szúrtak volna belé. Fogta a dobozt, és hazaindult. Nagypapa hálószobája... Nagypapa hálószobája... A dobozt az erkély sarkába helyezte, oda, ahol egy világosabb folt volt a kövön, majd visszatért a szobájába.

– No, milyenek az új barátid? – dugta be a fejét a szobába a mama.

A fiú megvonta a vállát, és kihúzta a komód fiókját. A nagypapa pulóvere dohány- és kölniillatú volt. És amikor a fiú beletemette az arcát, szúrós volt, mint a nagypapa bajusza.

Az este lassan szállt le – a Bojtorjánmező felett vörössé vált az ég, a nap pedig mélyen bebújt a levelek közé. A fiú csendben kiment az erkélyre, és leült a felforrósodott kőre. A fal mögött a költözéstől fáradtan aludtak a szülei. A bojtorjánok közt megszólaltak a tücskök, és közvetlenül az erkély mellett, akár egy fekete kis levél, elszállt egy denevér. Az égen felbukkantak a csillagok – fényesebben, mint a város közepén.

– Arrébb ülnél kicsit? – hallatszott egy mogorva hang az erkély alól. – Vagy inkább azt szeretnéd, hogy rád ugorjak?

A fiú felpattant. Hopp! Egy nagy, cirmos kandúr jelent meg közvetlenül mellette. A füle tépett volt, az orrán sebhely, és első pillantásra nem az első ifjúkorát élte.

– Látom, visszatért a dobozom – állapította meg. Komótosan megmosta a fülét, és szívélyesen a fiúra tekintett. – Úgy tűnt, mintha szólítottál volna – dorombolta.

– Senkit sem szólítottam – tiltakozott a fiú.

A felhők közül kitekintett a hold, a bojtorjánok árnyéka pedig elfeketedett.

– Hát reggel? – kérdezte a macska. – Szólítottál. Kétszer is.

– Ja, az... – A fiú a holdra tekintett. Hegyeket, krátereket és tengert látott rajta. – A nagypapámra gondoltam.

A macska lassan bemászott a dobozba.

– Vicces – szólt –, mert az udvaron én vagyok az egyetlen Nagypapa. Előremeresztette a bajuszát, és dagasztani kezdte a pokrócot.

– Megsimogathatlak? – nyújtotta kezét a fiú.

– Nem! – válaszolt a macska. – Nem szeretem a gyöngédséget. De a fülem mögött megvakarhatsz.

A macska szőre puha és meleg volt.

– Miért hívnak így? – kérdezte a fiú.

– Az összes macska közt én vagyok a legidősebb... – magyarázta. – Emlékszem, amikor a cicalány magas sarkúban járt.

– Cicalány? – csodálkozott a fiú. – Az meg kicsoda?

A macska a kis ház felé tekintett. A konyhaablakból meleg fény szűrődött ki a levelek között.

– Az öregasszony, aki arra kért, hogy tedd vissza a dobozt – mondta. – Mindenki azt gondolja róla, hogy boszorkány.

– És az? – faggatózott a fiú.

– Bizonyos értelemben – felelte diplomatikusan a kandúr. – De nem változtatja varanggyá a gyerekeket. Állatokat ment. Nekem is sokszor segített már.

A fiú kinyújtotta a kezét, hogy még egyszer megvakarja a kandúrt a füle mögött, de az elhúzódott.

– Mondtam már, hogy nem szeretem a gyöngédséget. De némi eledelt elfogadnék.

A fiú elgondolkodott – soha életében nem volt macskája, és csak annyit tudott róluk, hogy egeret fognak, és tejet isznak. Ám amikor egy tál tejet tett a macska elé, az állat nevetésben tört ki.

– Egy kis halra és tiszta vízre gondoltam. Ha nincs hal, akkor lehet hús is. Úgy látom, hogy mindent előlről kell megtanítani neked...

Amikor a hűtőszekrényben mindent felleltek, aminek a macskatálba kell kerülnie, a kandúr ágyba tessékelte a fiút, és nekilátott enni.

Másnap reggel a fiú kinézett az erkélyre, de csak egy vastag, cirmos farkat látott, amint eltűnik a bojtorjánok között. Arra gondolt, hogy éppenséggel most szeretne macska lenni, mert egyáltalán nem volt kedve az új iskolába menni. És igaza volt, mert rögtön az első szünetben az egyik grundbéli fiú megragadta az ingénél fogva, és az ablakpárkány felé tolta, amire valaki krétával és tintával zongorabillentyűket festett.

– Most pedig Sopen koncertet ad nekünk – jelentette ki egy másik, kövér srác, és a fiúnak úgy kellett tennie, mintha játszana, miközben körben a többiek azt kiáltozták, hogy „Bravó!” és „Vissza!”

A tanárnő természetesen rögvést észrevette, hogy az új tanuló keze szutykos, és beírt az ellenőrzőjébe. A fiú nem szólt a szüleinek a történetekről, ám az öreg kandúrnak bevallott mindent, amikor este megjelent az erkélyen. S oly egyszerűen és könnyedén mesélt, mint régen, amikor beült a nagyapja hintaszékébe, nagyapja pedig türelmesen hallgatta, és csak komolyan ingatta a fejét.

– Hát, igen – murrantott a macska. – Hát, igen. – És mélyen elgondolkodott.

A következő néhány nap valóságos kínszenvedés volt a fiú számára. Ha iskolába ment, egy tüskés gombócot érzett a torkában – mintha lenyelt volna egy sünt vagy egy gesztenyét, héjastul... Megtanult kerülőúton át hazajönni az iskolából – a Bojtorjánmezőn átvágva.

Ám egy délután nagyon sietett haza, és mivel a kerülőút tényleg hosszú volt, át kellett mennie a grundon. A két focicsapat hevesen rúgta a labdát, a legkisebb srác pedig a sípját fújta. Az új fiú láttán a csapatok abba hagyták a játékot.

– Ó, Sopen, jön Sopen! Koncertszünet!

És amikor a fiúnak már éppen koncertet kellett volna adnia a sárral borított tetőcserepeken, kinyílt az aprócska házat körülvevő kert kapuja. A focipálya közepére apró léptekkel betepegett az öregasszony. Kezében fekete, ívelt nyelű esernyő volt, mellette pedig egy tépett fülű, hatalmas cirmos kandúr lépdelt.

– Most pedig az egész zenekar játszani fog nekünk – kiáltott, a fiúk pedig, mint akiket elvarázsooltak, a hangszerekhez ugrottak. A Legnagyobb egy kuka fedelén dobolt, a Legidősebb valahonnan elővett egy régi ágykeretet, és úgy pengette a rozsdás rugókat, mintha hárfán játszana, a Legkövérebb teljes erejéből egy fémcsövet fújt, a két kapus pedig a pálya közepén piruettezni kezdett. A házat körülvevő bokrokból kiscicák bújtak elő, és kacagva hemperegtek a fűben, a bíró a hasát fogva a lábát dobálta, az öreg kandúr és a Boszorkány pedig rosszmájúan vihogott.

– Bravó, bravissimo! – kiáltott az idős hölgy, amikor észrevette, hogy a focistáknak már fogytán az ereje.

A szörnyű lárma, amit csaptak, hirtelen abbamaradt.

– Netán egy kis ráadást? – javasolta csöndesen a fiú.

– Elég volt, elég – nyögtek a focisták.

A fiú összecsapta a tenyerét, és hazament. Már majdnem a lépcsőházi kapuban volt, amikor hirtelen beérte őt a kapus.

– A nevem Marcin – mondta.

Este a fiú kiment az erkélyre, és megkocogtatta a fémtálcát.

– Nagypapa! – kiáltotta, és akkor a bojtorjánok közül előbújt a cirmos kandúr.

– Ááá... – szólalt meg némileg melegebb hangon –, látom, hogy ezúttal olyan vacsorám lesz, amilyen dukál.

Evelt, és fejével odadörgölőzött a fiú lábához.

– Na, mesélj! – biztatta. – Mi van azzal a Marcinnal...?

És a fiú beszélni kezdett. Arról, hogy a játékosok megkérték, írjon nekik csapathimnuszt, hogy az öregasszony a házban megígérte, hogy megvarrja a klubzászlójukat, hogy Marcin szeretne megtanulni gitározni... Annyira belemelegedett a mesélésbe, hogy észre sem vette, amikor a hold az ég közepére vándorolt. Aztán megmutatta a macskának, hogy az ezüst korongon hol vannak hegyek, hol vannak a kráterek, és hol van a tenger. Az öreg macska előremeresztette a bajuszát, és elmosolyodott.

– Réges-régen – kezdte –, amikor még kicsi voltam...

Valahonnan pipafüst illatát hozta az éjszakai szél. „Réges-régen?” – suttogták a bojtorjánok, és a fiú szívét elhagyta a bánat.

Fordította: dr. Pászt Patrícia, Borzon Dániel

Részlet **Katarzyna Ryrych A Bojtorjánmező lakói**

c. mesekönyvből (Budapest: Móra Könyvkiadó, 2023).

LENGYEL INTÉZET

Instytut Polski

2024-ben ünnepli fennállásának 85. évfordulóját a budapesti Lengyel Intézet, mely az első külföldi kulturális intézet Budapesten, valamint a világon működő Lengyel Intézetek közül az egyik legrégebbi. Korábban a Múzeum körúton, majd 1964-től a belváros szívében, az Andrassy út és a Nagymező utca kereszteződésében rendezte be székhelyét. Látogatóit gazdag programkínálattal várja: szimpóziumokkal, irodalmi estekkel, kiállításokkal, koncertekkel, filmvetítésekkel és nyelvtanfolyamokkal. Mindenkori küldetése a lengyel kultúra és művészet megismertetése és népszerűsítése.

Kapcsolat:

LENGYEL INTÉZET

1065 Budapest, Nagymező u. 15.

+36 1 505 46060

budapeszt@instytutpolski.pl

www.instytutpolski.pl/budapest

LENGYEL KÖNYVINTÉZET

Instytut Książki

A 2004 óta fennálló krakkói székhelyű Lengyel Könyvintézet a lengyel Kulturális Minisztérium által alapított nemzeti intézmény. Főbb céljai az olvasóközönség irodalmi ízlésének formálása, a könyvek és az olvasás népszerűsítése Lengyelországban, valamint a lengyel irodalom világszerte történő promóciója.

Tevékenységei közé tartozik:

- a legjobb lengyel könyvek és szerzőik népszerűsítése;
- tanulmányutak és rezidenciaprogramok szervezése fordítók és külföldi kiadók számára;
- a lengyel nyelvről idegen nyelvekre történő fordítások számának növelése a ©POLAND fordítási program és fordításminták támogatásával;
- a lengyel könyvekkel és a lengyel könyvkiadással kapcsolatos információk hozzáférhetővé tétele a külföldiek számára.

Az intézet számos nemzetközi könyvkiállításon, könyvvásáron, és fesztiválokön biztosítja a lengyel írók részvételét. Az évente megjelenő New Books from Poland (Új könyvek Lengyelországból) katalógus mellett más kulturális kiadványt, valamint irodalmi és színházi folyóiratokat (Akcent, Dialog, Literatura na świecie, Nowe Książki, Odra, Teatr, Teatr Lalek, Twórczość és Topos) is megjelentet.

Kapcsolat:

LENGYEL KÖNYVINTÉZET

Zygmunta Wróblewskiego 6., 31-148 Krakko

+48 12 61 71 900

office@bookinstitute.pl

www.bookinstitute.pl

